

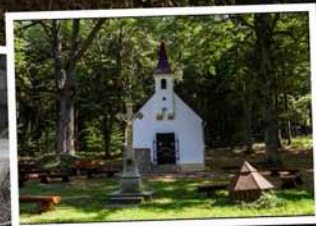
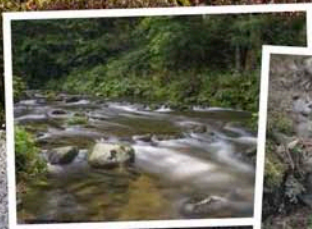
Magdalena
Karelová

C PRESS

KAM

za živou vodou

Léčivé a minerální prameny, zázračné studánky,
zapomenuté i věhlasné lázně, duchovní místa

KAM ZA ŽIVOU VODOU

Magdalena Karellová

 CPRESS

**Brno
2016**

KAM ZA ŽIVOU VODOU

Magdalena Karellová

Fotografie: archiv autorky (není-li uvedeno jinak)

Obálka: Adam Pižurný

Odpovědný redaktor: Dalibor Kumr

Technický redaktor: Radek Střecha

Tisk: CENTA spol. s r.o.

Objednávky knih:

www.albatrosmedia.cz

eshop@albatrosmedia.cz

bezplatná linka 800 555 513

ISBN 978-80-264-1010-2

Vydalo nakladatelství CPress v Brně roku 2016 ve společnosti Albatros Media a. s. se sídlem Na Pankráci 30, Praha 4. Číslo publikace 23 691.

© Albatros Media a. s., 2016. Všechna práva vyhrazena. Žádná část této publikace nesmí být kopírována a rozmnožována za účelem rozšiřování v jakékoli formě či jakýmkoli způsobem bez písemného souhlasu vydavatele.

1. vydání

 ALBATROS MEDIA a.s.

OBSAH

Úvod

- GPS koordináty
- Co znamenají hvězdičky?

Praha a Středočeský kraj

- Praha
- Benešovsko
- Berounsko
- Kladensko
- Kolínsko
- Kutnohorsk
- Mělnicko
- Mladoboleslavsko
- Nymbursko
- Příbramsko
- Praha – východ
- Praha – západ
- Rakovnicko

Jižní Čechy

- Českobudějovicko
- Českokrumlovsko
- Jindřichohradecko
- Písecko
- Prachaticko
- Strakonicko
- Okres Tábor

Západní Čechy

- Domažlicko
- Klatovsko
- Plzeň
- Plzeň – jih
- Plzeň – sever
- Rokycansko
- Tachovsko

Krušné hory a Podkrušnohoří

- Děčínsko
- Chebsko
- Chomutovsko
- Karlovarsko
- Litoměřicko
- Lounsko
- Mostecko
- Sokolovsko
- Teplicko
- Labskoústecko

Severní Čechy

- Českolipsko
- Jablonecko
- Liberecko
- Semilsko

5 Východní Čechy

- 5 Chrudimsko
- 5 Jičínsko
- Královéhradecko
- Náchodsko
- Pardubicko
- Rychnovsko
- Svitavsko
- Trutnovsko
- Orlickoústecko

6 Vysočina

- 21 Havlíčkobrodsko
- 23 Jihlavsko
- 25 Pelhřimovsko
- 27 Třebíčsko
- 28 Žďársko
- 30

Severní Morava a Slezsko

- 33 Bruntálsko
- 33 Frydecko-Místeko
- 36 Jesenicko
- 39 Karvinsko
- 42 Novojičínsko
- 43 Olomoucko
- 46 Opavsko
- 48 Ostravsko
- Prostějovsko
- Přerovsko
- Šumpersko

51 Jižní Morava

- 56 Blanensko
- 57 Brno
- 58 Brno – venkov
- 60 Břeclavsko
- 60 Hodonínsko
- Kroměřížsko
- Uherskohradištsko
- Vsetínsko
- Vyškovsko
- Zlínsko
- Znojemsko

Citované zdroje:

88

- 88
- 91
- 93
- 97

100

- 100
- 102
- 105
- 106
- 109
- 111
- 113
- 115
- 118

122

- 122
- 124
- 125
- 128
- 129

130

- 130
- 132
- 134
- 138
- 139
- 140
- 142
- 144
- 145
- 145
- 147

151

- 151
- 153
- 156
- 159
- 161
- 163
- 165
- 167
- 168
- 169
- 171

175

Poděkování patří Jiřímu Durdilovi za velkou pomoc při objíždění a focení jednotlivých lokalit.

Autoři fotografií: Magdalena Karellová, Jan Pohunek, Jiří Jadrný, Jan Pokorný, Josef Gál, Vratislav Hůla, Milan Plch, Barbora Wirnitzerová, Jan Šrámek, Iva Pohunková, Tomáš Přichystal, Martina Čuboková, Ondřej Jaroš, Martin Bělík, Tomáš Kamenský, Vladimír Křemen, Eva Šablaturová, Jiří Durdil, Radka Mužiková, Helena Bretfeldová, Stanislav Cendelín, Milan Dvořák, Pavel Suchý a Eva Trnková.

ÚVOD

Milí čtenáři,

otevíráte knížku, která vás zavede na místa spojená s vodou v její nejkrásnější podobě. Voda byla odpradáвна uctívána jako dárkyně života, a to jak v rámci pohanských kultů, tak i křesťanské tradice. A v mnoha případech skutečně pomáhala a pomáhá lidem navrátit zdraví, třeba díky jedinečnému složení anebo silou víry v zázračnou moc jí připisovanou.

Na následujících stranách naleznete výčet některých zajímavých pramenů, studánek a lázní, ale rozhodně se nejedná o vyčerpávající seznam, protože pramenů je v naší zemi registrováno přes 8 000. Vybírali jsme místa, která jsou něčím výjimečná, ať už jsou to pověsti, zázraky, složení vody anebo historické události. Snažili jsme se poskytnout více prostoru spíše málo známým místům, která si zaslouží vaši pozornost, než všeobecně známým lázeňským letoviskům. Co se týče pití vody z jednotlivých lokalit, ve většině případů se musíte řídit vlastním úsudkem.

Doufáme, že zde naleznete inspiraci ke spoustě krásných výletů.

GPS koordináty

Protože nebylo technicky možné popisovat cestu k jednotlivým pramenům, které jsou často mimo značené cesty, uvádíme u všech lokalit GPS koordináty. Je možné, že gé-pé-esku nevlastníte (ostatně autorka také ne), ale dnes už tuto funkci nabízí většina telefonů, a pokud vám nevyhovuje ani tato varianta, stačí např. na internetových stránkách www.mapy.cz v levé části kliknout na záložku *hledání* a objeví se políčko, kam můžete koordináty vepsat a přenést si je do turistické mapy.

Co znamenají hvězdičky?

Jako další novinku přijměte systém hvězdiček, který určuje dostupnost lokalit. Vždy však platí, že situace se může změnit a je třeba nepřeceňovat své schopnosti a možnosti a případně aktuální dostupnost ověřit.

★ = přístupné pouze pěšky

★★ = přístupné s kočárkem (Myšlen kočárek, který je aspoň trochu vhodný do terénu.)

★★★ = přístupné pro vozíčkáře případně autem (Ovšem pozor, za přístupné pro vozíčkáře považujeme lokality, kde se osoba upoutaná na invalidní vozík dostane na přímý dohled popisovaného místa; možnost fyzicky nabrat vodu je bohužel u valné většiny lokalit pro vozíčkáře nemožná či riskantní.)

PRAHA A STŘEDOČESKÝ KRAJ

Největší kraj v ČR je velmi rozmanitý. Na severu naleznete úchvatná skalní města plná studánek v hlubokých roklich i studnu vedoucí přímo do pekel, na východě jsou prameny opředeny legendami o sv. Vojtěchovi, na jihu se za studánkami vydáte do hlubokých brdských hvozdů a na západě můžete projít památnými místy Českého krasu anebo krajem menhirů na Rakovnicku. V Praze vám zase studánky nabídnou vítanou oázu přírody v ruchu velkoměsta.

Výhled z Brd na Český kras

Praha

V Praze je řada studánek a studní, které lidé odedávna využívali pro sebe i pro svá hospodářská zvířata. Dnes na území hlavního města evidujeme 127 studánek, z nichž většina je bohužel ve špatném stavu, ale těch upravených postupně přibývá.

Aktuální informace naleznete na stránkách ENVISu – Informačního servisu o životním prostředí v Praze.

Jezírko s vodopádem a sochou Herkula v Zahradě Kinských.

Foto: Jan Pohunek

Jezerka (N 50°03'29.29" E 14°26'44.33", ★★★)

V parku Jezerka si můžete všimnout pramene, který napájí malé jezírko a po několika metrech je sveden potrubím do Botiče. V místě býval pramen zvaný Libušina lázeň, o kterém máme zmínky již z r. 1407. V jezírku se údajně koupala kněžna Libuše. Voda byla ve středověku vedena kamenným potrubím na Vyšehrad. Slavnou historií připomíná název nedaleké ulice Pod Lázní.

Karlova studánka (N 50°00'07.20" E 14°18'47.88", ★)

Pod silničkou z Radotínského údolí do Zadní Kopaniny, v přírodní rezervaci Radotínské údolí, je na břehu potoka studánka, která je součástí pozorovací sítě ČHMÚ. Podle pověsti se u tohoto pramene zastavoval k osvěžení císař Karel IV. během svých cest z Prahy na Karlštejn.

Magorova studánka**(N 50°3'32.764"****E 14°24'3.961", ★)**

Oficiálně se studánka jmenuje Pod Kesnerkou, ale dnes jí lidé většinou říkají Magorova studánka. Nové jméno dostala půl roku po smrti legendy českého undergroundu Ivana Martina Jirouse řečeného Magora, který k ní občas chodíval a její vodu také pil.

Magorova Studánka

Foto: Milan Plich

Mariánský pramen (N 50°01'31.08" E 14°23'17.88", ★)

V Malé Chuchli je kamenná studánka poblíž kaple Panny Marie z 2. pol. 18. stol. Na studánce je stále patrný nápis „opraveno LP 1946“. Představovala zdroj vody pro Malochuchelské lázně, o kterých jsou první zmínky z r. 1729, kdy se nazývaly Fuchsovy. Voda má vysoký obsah hořčiku a pomáhala při žlučových a ledvinových kamenech a formou koupelí při revmatismu a obrně. Dle některých zdrojů se v podzemí drží extrémně dlouho, až 200 let.

Největší rozmach zažily lázně ve 2. pol. 19. stol. a místní voda byla prý tak známá, že ji dokonce přivezli na ochutnání císařovně Marii Terezii. Zanikly počátkem 20. stol., ale pramen sloužil jako zdroj pitné vody pro Malou Chuchli až do r. 1984, kdy byla připojena na pražský vodovod.

Mariánský pramen

Foto: Jan Pohunek

Na Troníčku (N 50°02'21.12" E 14°21'13.32", ★★★)

Dříve se jí říkalo také Prokopská. Studánku naleznete v Prokopském údolí. Jedná se o vydatný, středně mineralizovaný vápenato-sírano-uhličitánový pramen, který prošel rekonstrukcí r. 2008.

Petřínka (N 50°05'00.42" E 14°23'53.70", ★★★)

Studánku dříve zdobila plastika dívky, ale dnes je hlavně terčem sprejerů. Najdete ji v blízkosti restaurace Petřínské terasy, v Petřínských sadech. Studánka, od které je pěkný výhled na Prahu, je pravděpodobně napájena krátkou štolou výše ve svahu, snad vzniklou při pokusech o těžbu uhlí v 19. stol.

V nedaleké moderní štolě XXII v Schönbornské zahradě můžete v létě navštívit expozici věnovanou podzemí a historii Petřína i dalším pražským podzemím.

Pod Petřínem (N 50°05'03.64" E 14°24'09.35", ★★★)

Pramen napájí kaskádu, která je vzácným zdrojem vody pro ptactvo i čtyřnohé miláčky. Jejich majitelé se mohou občerstvit u nově zbudovaného pítka nad pramenem, které je však napájené pitnou vodou z vodovodního řádu, protože pramen je v současnosti nepitný.

Pod Petřínem

Pramen Prokopského potoka (N 50°03'05.62" E 14°18'45.81", ★★)

Pramen Prokopského potoka je krásným důkazem toho, že i uprostřed moderní zástavby může vzniknout krásná oáza klidu. Moderní úpravu pramene zajistila radnice MČ Praha 13 r. 2013 včetně elegantního posezení. Pramen se nachází v těsné blízkosti dětského hřiště Kocianova

Pramen sira N. Wintona (N 50°05'08.52" E 14°23'30.84", ★★★)

Ve Velké strahovské zahradě na svazích pod Petřínem je studánka, která je stejně skromná a nenápadná jako člověk, jehož jméno nese. Pramen byl obnoven 19. 5. 2009 u příležitosti stých narozenin sira Nicholase Wintona (1909–2015), zachránce 669 židovských dětí.

Pramen sira Nicholase Wintona

Prdlavá studánka (N 50°08'59.63" E 14°25'25.68", ★)

V Přírodním parku Drahaň-Troja, nedaleko Drahaňského mlýna, je pramen, který získal jméno podle údajně dobrého vlivu na zažívací trakt. Dnes je součástí pozorovací sítě ČHMÚ. Nedaleký Drahaňský mlýn je prastarý, zděná stavba vznikla v r. 1676, ale předtím tu stával mlýn dřevěný. Mlýn byl v provozu až do r. 1915.

Šárka

Foto: Jan Pohunek

Studánka Šárka

(N 50°05'57.70"

E 14°19'01.75", ★)

V Přírodním parku Divoká Šárka je studánek opravdu hodně a dodnes nabízejí vítané osvěžení. Jednou z nejhezčích je studánka Šárka. V blízkém okolí můžete navštívit také studánky Šarecká Habrovka, Šestákova, Zlodějka či Ovcí.

Studánka Vojtěška (N 50°05'08.29" E 14°21'19.69", ★★★)

V zahradách Břevnovského kláštera pramení potok Brusnice a jeho pramen se spojuje se jménem sv. Vojtěcha. Dle pověsti se u pramene potkali sv. Vojtěch s knížetem Boleslavem II. Oba sem přivedl sen o vydatném pra-

meni, z něhož se chtěl napít jelen, ale bránilo mu v tom břevno ležící ve vodě. Vojtěch břevno vytáhl a roku 993 zde byl založen klášter.

Pramen má údajně léčivé účinky, a to zejména na zrak. Studánku naleznete v pavilonu, který nechal

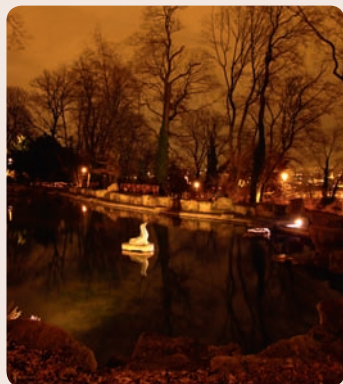
Pavilon Vojtěška je přístupný o víkendech.

postavit v letech 1723–1726 opat Beno Löbl. Přímou nad pramenem je křížová klenba, jediný pozůstatek někdejšího gotického kláštera.

Studánky v Kinských zahradách

(N 50°04'44.39" E 14°24'02.16", ★★★)

V Kinských zahradách potkáte několik studánek, např. Kinskou, Pod Jezírkem a U Jezírka. Část z nich souvisí se štolami, které podcházejí strahovský kopec. Přímou nad Horním jezírkem si můžete všimnout silného proudu, který vytéká z portálu štoly. Štola je dlouhá 287 m a zachycuje okolo 20 pramenů, které dříve sloužily k zásobování Smíchova vodou. Původně šlo o prospekční dílo na ověření zásob uhlí ze 40. let 19. stol.

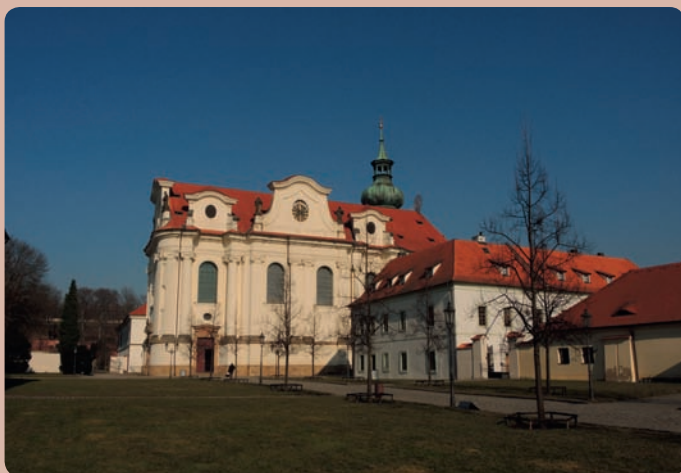
Jezírko v Kinských zahradách napájené vodou ze štoly.

Břevnovský klášter

Břevnovský klášter má několik prvenství, jedná se o první mužský benediktinský klášter v Čechách, který je zároveň nejstarším fungujícím klášterem u nás a má také nejstarší tradici vaření piva v celé České republice. Současnou podobu mu vtiskla přestavba z let 1708–1745 dle projektu Kryštofa a Kiliána Ignáce Dientzenhofera.

Návštěvníci mohou navštívit baziliku sv. Markéty, románskou kryptu a barokní prelaturu a samozřejmě rozsáhlý klášterní park, který je v pracovní době volně přístupný. V areálu se koná stále oblíbenější břevnovská pouť a posvícení.

Více na: www.brevnov.cz

Bazilika sv. Markéty. Na jižní straně si povšimněte náhrobní desky sv. Vintře, o kterém píšeme na jiném místě této knihy.

Světlíčka

Foto: Jan Pohunek

Světlíčka (N 50°04'51.96" E 14°19'32.52", ★)

Světlíčka je přepad z historického zdroje užitkové vody pro Pražský hrad přibližně z 15. stol. Ve věži se nachází vstupní šachta do sběrné vodovodní stoly, jejíž celková délka je přibližně 300 m a která tvořila doplněk tzv. Hradního vodovodu. Od r. 1930 byla voda vedena do Jeleního příkopu. Název pramene se dle pověsti odvozuje od svíček, které lidé zapalovali u zdi obory na památku padlých v bitvě na Bílé hoře.

Topolka (N 50°03'32.04" E 14°25'31.08", ★)

Nedaleko Vyšehradu vytéká z prohnuté kamenné zidky pramen. Topolka byl původně název vinice, která se na těchto svazích nacházela. Dle pověsti vodu z tohoto pramene nosili kněžně Libuši na Vyšehrad. Dle rozborů z r. 1957 jde o mineralizovanou vodu s obsahem síranových solí a kyslíčnicku uhličitého. Věřilo se, že pití této vody přispívá k dlouhověkosti.

Topolka

Foto: Jan Pohunek

Václavka (N 50°01'30.01" E 14°28'57.36", ★★)

Václavku potkáte v Kunratickém lese. Její jméno odkazuje na pobytu krále Václava IV. na nedalekém Novém Hrádku, kde r. 1419 zemřel. U studánky se každoročně koná otvírání studánek.

V Královské oboře (N 50°6'19.573" E 14°24'26.102", ★★★)

Altán je nově opravený.

Ve Stromovce jste si možná při odpoledních vycházkách všimli zděné empírové stavby na podkovovitém půdorysu z r. 1802 v průčelí s latinským citátem z Horatiových Ód ve smyslu šťastný ten, komu dal bůh tolik, co pojmu šetrné ruce. Studna je v podlaze a je chráněná mřížemi. Existuje domněnka, že se jedná o dávné zřídlo železitě kyselky zvané Kruggův pramen.

Zázračná studánka Lysolaje (N 50°07'33.64" E 14°22'02.43", ★★)

Na začátku přírodního parku Housle stojí barokní kaple Panny Marie Sedmibolestné z r. 1863, zpod které vyvěrá vydatný pramen, jemuž lidé přisuzují léčivé účinky a který představoval původní zdroj vody pro Lysolaje. Pramen je také opředen řadou legend a pravidelně se zde pořádá otevření studánek.

Zázračná studánka Lysolaje

Žofinka (N 50°01'07.68" E 14°28'10.92", ★★)

Studánka se ukrývá v Kunratickém lese. O její vznik se zasloužil Eduard Ureš koncem 70. let 20. stol. Eduard Ureš byl sokol a skaut původem z Brna, jehož velkým koníčkem bylo dohledávání a úprava studánek. Výsledky více než dvacetileté práce shrnul v díle Studánky, které však vzhledem k jeho angažovanosti v Junáku nesmělo vyjít tiskem. Necelý kilometr odtud se nachází studánka pojmenovaná na jeho počest.

Benešovsko

Blanická studánka (N 49°38'53.251" E 14°52'31.449", ★★)

Při stoupaní na legendární vrch Blaník narazíte na lesní studánku. Ke studánce se váže pověst, že až bude národu nejhůře, zazelená se na Blaníku suchý dub, studánka se přeplní a voda se povalí do údolí.

Velký Blaník byl osídlen již v době halštatské, kdy se zde nacházelo keltské hradiště chráněné dodnes patrnými kamennými valy. Pověst o blanických rytířích odpočívajících v nitru hory má tedy možná již keltský základ, čemuž odpovídá i skutečnost, že obdobné pověsti o vojsku dřímajícím v nitru hory jsou rozšířené v celém keltském světě.

Na vrcholu Velkého Blaníku se nachází 30 m vysoká rozhledna ve tvaru husitské hlásky. Roku 1868 byl z kopce vytěžen jeden ze základních kamenů Národního divadla v Praze.

Více na: <http://www.lounovicepodblanikem.cz/rozhledna/>

Kam v okolí?

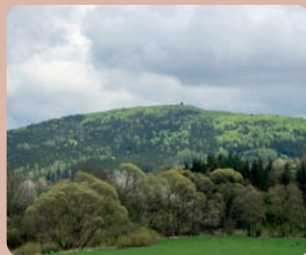
Rudolfova štola

Ve Stromovce se nachází portál Rudolfovy štoly dlouhé 1 127 m, která vltavskou vodou napájí rybníčky v parku. Štola byla vybudována z přímého popudu císaře Rudolfa II. a jedná se o unikátní technické dílo.

Štola není veřejnosti běžně přístupná.

Foto: Jan Pohunek

KAM ZA ŽIVOU VODOU

Habrovka (N 49°50'4.630" E 14°54'53.430", ★★★)

V Čeřenicích objevíte starobylou studánku obezděnou kamennou kapličkou. Podle legendy se zde jednou zastavil unavený sv. Prokop. Jsa žízniv, zarazil do země habrovou hůl a zpod jejího konce vytryskl pramen. Z hole po čase vyrostl statný strom. Dnes už tu však najdete jen potomka tohoto památného habru.

Habrovka

Foto: Martin Bělík

Ježovka

Foto: Vladimír Křemen

Ježovka (N 49°34'12.58" E 14°30'38.24", ★★)

Tato voda údajně léčí veškeré nemoci, nikdy nevysychá, a když se jí napijete, budete zdraví celý rok. Místní ženy sem také chodily v dobách sucha prosit za déšť. Studánka byla objevena r. 1541 a jméno prý dostala podle sedláka Ježka ze Sedlce, na jehož poli pramenila. Možná to ale bylo úplně jinak, protože spisovatel Prokop Chocholoušek píše o boji mezi místními a Pasovskými r. 1611, kdy se místní ševci tuze „zježili“, rozuměj vzepřeli, a vydobyli velké vítězství. Studánka se nachází na NS Od vítkovské růže k zázračnému prameni.

Mariánská studánka u Hrádku (N 49°44'7.160" E 14°54'57.891", ★★)

Studánku najdete nedaleko Vlašimi a je jí připisována zázračná moc. V 19. stol. se její voda využívala k léčbě různých neduhů, a protože se tu zastavovala procesí, byla u studánky r. 1826 postavena kaple. Současná kaplička pochází z r. 1904 a je dílem vlašimského rodáka Jindřicha Neubauera. Výzdobu tvoří nepravá mozaika z rakovnických keramických závodů.

Studánka u Kněžny (N 49°36'29.245" E 15°6'23.715", ★)

Studánka získala titul „Studánka Vysočiny roku 2011“. Dle pověsti její voda uzdravila slepou kněžnu Svatavu. Kapličku nad pramenem nechala postavit p. Vošická z Petrovy Lhoty r. 1919 na přání svého zemřelého syna.

Studánka Sv. Anny v Ratměřicích (N 49°38'52.63" E 14°45'20.76", ★★★)

Studánka byla původně zasvěcena sv. Liboriově, patronu nemocných trpících na ledvinové kameny, což poukazuje na léčivou moc pramene. Voda obsahuje hořčík a vápník. V obci si také všimněte, že veřejná prostranství zdobí umělecká díla vytvořená v rámci sochařsko-malířského sympozia v letech 2008–2009 s ústředním motivem bitvy u Jan-kova.

Studánka u Kněžny – u studánky se každou první neděli v červenci konají mše.

Studánka Sv. Anny leží na vtipně pojaté NS v Ratoměřicích, která navazuje na NS po stopách bitvy u Jankova.

Kam v okolí?

NS Po stopách bitvy u Jankova

6. března 1645 se v této malebné krajině odehrála jedna z nejkrvavějších bitev třicetileté války, která vážně ohrozila habsburskou moc. Císařská armáda zde byla poražena a de facto zničena Švédy pod velením Lennarta Torstensona, kterému se tak otevřela cesta na Vídeň. Od Jankova táhl na Brno, ale to obléhal marně. Během střetu byly vydrancovány a vypáleny okolní vesnice. Celkem zahynulo na 7 000 lidí, na jejichž památku se každoročně koná pochod Po stopách bitvy u Jankova s ukázkou dobových kostýmů a techniky.

Naučná stezka vás seznámí s historií třicetileté války, bitvy u Jankova i okolí. Příběh dokresluje vyprávění finského „očitého svědka Lauriho Toriho“, vojáka ve službách švédské armády.

Berounsko

Berounka je rájem vodáků i rybářů.

Foto: Jan Pokorný

Boží voda v Berouně

(N 49°58'17.90"

E 14°03'36.00", ★★)

Lidé sem chodili pro léčivou vodu odpradáva. Dle pověsti zde ovčák spatřil muže, který si omýval hlubokou ránu na boku, a ta se zázračně zacelila. Dle jiné sem nemocná matka poslala dceru pro léčivou vodu, a když se dlouho nevracela, proklela ji a dívka se změnila v kámen, který zde byl ještě v nedávné době ke spatření. Dnes nenávratně zmizel.

Kaple Bolesné Matky Boží z r. 1724, původně barokní, nyní v pseudogotickém stylu, se nachází přímo u studánky.

Brdlavka, nebo také prdlavka, má údajně léčivou moc a urychluje trávení.

Foto: Tomáš Kamenský

Brdlavka (N 49°48'00.65"

E 14°03'52.14", ★★)

Říká se, že tato studánka vytéká ze zavalené dědičné štoly, která odvodňovala železnorudný revír pod Studeným vrchem. Pramen však zde musel být už dříve, protože některé pověsti, které se k němu váží, jsou starší než místní hornická činnost. Dle jedné se tu zjevuje mnich, který se u blízkého stromu pravidelně modlí. Dle jiné se u toho dubu často zastavovalo stádo ovcí a úpěnlivě bečelo, až ovčák napadlo strom

prozkoumat a našel monstranci z hostomického kostela ztracenou za třicetileté války. A do třetice, právě zde mělo být sídlo čarodějnice Megery, která začarovala rytíře Fabiána do podoby ducha, dnešního vládce Brd.

Královnina studánka

(N 49°53'36.06"

E 13°54'45.84", ★★★)

Studánka nese jméno podle královny Žofie, druhé manželky Václava IV. Prý se tu zastavila cestou na Točnick, aby se osvěžila, jenže jí z ruky sklouzl prsten do studánky a nikdo ho už nikdy nenašel. Prsten dává prameni zázračnou moc. Kdo se napije, uzdraví se a ještě zbohatne.

Od Havlíčkova mlýna můžete po NS Koukolova hora – Kotýž pokračovat např. k Axamitově bráně, největšímu skalnímu mostu v Českém krasu.

Foto: Jan Pohunek

Pramenu Havlíčkova mlýna (N 49°55'12.72" E 14°02'53.88", ★★)

Říká se mu také zázračný a pro vodu se k němu lidé sjíždí z širokého okolí. Pramen stráží travertin, který zde tvoří nápadnou kupu a také prý léčí zákaly; kdo si v něm omyje oči, získá dřívější ostrozrak. Ale pozor, pokud s sebou máte zlobivé děti, na mlýnském kole už na ně čeká vodník!

Sv. Jan pod Skalou je ideálním východištěm k výletům do celého Českého krasu.

Svatý Jan pod Skalou (N 49°58'09.02" E 14°08'04.51", ★★ ★)

Tato slabá alkalická kyselka, která se dříve stáčela a ochucená prodávala jako malinovka „Ivanka“, vyvěrá v jednom z největších travertinových masivů ve střední Evropě. Váže se k ní pověst o poustevníku Ivanovi, který se v jeskyni r. 880 usadil a sváděl zde urputný zápas s čerty. Unaven neustálým bojem, rozhodl se odejít. Tu se mu zjevil svatý Jan Křtitel a dal mu velký kříž. Když se opět ďábel objevil, aby Ivana pokoušel, zarazil mu ho hluboko do chřtánu. Čert se vzepjal, prorazil díru do stropu jeskyně a navždy zmizel.

Raritou kostela sv. Jana Křtitele je jeho propojení s původní poustevnickou jeskyní.

U tří habrů (N 49°59.64750' E 14°10.77307', ★★ ★)

O zázrak se u této studánky postarala skupina nadšenců z o.s. Tři habry, kteří v padesátých letech zcela zničenou studánku i kapli obnovili. Na místě se každoročně při svátku sv. Antonína Paduánského, kterému je kaplička zasvěcena, koná setkání příznivců s jarmarkem a grilováním. A ještě pověst: když se z vody společně napijí milenci a slíbí si lásku, nic je do nejdelsí smrti nerozdělí. Ostatně, sv. Antonín Paduánský je považován za patrona milenců a manželů.

Ke studánce U tří habrů je snadný přístup z Vysokého Újezdu.

Vyvěračka Koda (N 49°55'52.31" E 14°06'59.04", ★★ ★)

Svými 11,5 l/s jedna z nejsilnějších vyvěraček v Českém krasu. Leží u kapličky v osadě Koda a je svedena do rybníka, který díky její teplotě kolem 11 °C nikdy nezamrzá. Říká se, že Koda byla původně čarodějnice, která se za temných nocí polonahá proháněla krajem, sídlila v jeskyni nad Kodou a zde se oddávala magickým rituálům. Jeskyně i pramen byly dle nálezu odedávna místem různých obřadů a lidé si sem chodili pro věštbu ještě v polovině 19. stol. Zajímavostí je zdejší mlýn, jehož prostory jsou z velké části vytesány v travertinové kupě. Není ale volně přístupný.

Kladensko

Bývalé lázně Šternberk

(N 50°11.85935' E 14°1.13170', ★★ ★)

Z věhlasných lázní, které nechali zřít Clam-Martinicové r. 1800, zůstaly jen altánky nad prameny a pozůstatky kolonády. Přitom se zdejší voda využívala při chudokrevnosti, tuberkulóze i revmatismu a ve své době se zde léčily významné osobnosti jako Josef Jungmann, Miroslav Tyrš, Eliška Krásnohorská a František Palacký.

Jindřichův pramen a Pramen Dr. A. Tůmy. Vysoký obsah železa se projevuje zbarvením vývěřů.

Už smutnější je, že sem byl 22. června 1856 přivezen K. H. Borovský, bohužel však již v beznadějném stavu, a v bezvědomí byl převezzen po několika dnech zpět do Prahy, kde zemřel.

Lázně začaly upadat ve 20. století, kdy tu byl zřízen ústav sociální péče a později dětský domov. Dnes jsou prameny s léčivou vodou volně přístupné. Další krásný pramen Fr. Prokeše, tentokrát prosté vody, naleznete pod rybníkem.

Kašna Klobuky (N 50°18.07762' E 13°59.06442', ★)

Obec Klobuky je proslulá menhirem Kamenný pastýř, který je se svými 3,5 m nejvyšším v České republice. Dle pověsti při každém zvonění udělá krok směrem k obci a až dojde až ke kostelu, nastane konec světa. Naštěstí je každý jeho krok veliký jako zrnko písku. Říká se také, že pod menhirem je veliké podzemní jezero a voda z něj vytéká do kašny v obci. Sjíždějí se pro ni lidé z širokého okolí.

Na studánku ani stařečka královna nezapomněla. Dala ji vyzdít a postavit kapličku, které se od té doby říká Královka

Královka v Líském u Třebíže (N 50°15.24568' E 13°55.58962', ★★)

Pramen prý stráží ochránce České země, který pomohl pronásledované královně Elišce Přemyslovně ukrýt sedm klíčů od královské klenotnice, již chtěl Jan Lucemburský prodat do ciziny, aby měl peníze na válečné výpravy. Eliška prchala z Prahy ke Slanému a u studánky se s družinou zastavila, aby dala napít koním. Zjevil se jí strážce pramene a poradil, aby klíče hodila do studánky. Až nastane čas, nalezne je u poustevníka u třebízské skály. Královna tak učinila a sotva odjela, objevili se pronásledovatelé. Vtom se dobrý duch proměnil v černý mrak a sedm klíčů v blesky, které srazily muže k zemi. Procitli až k večeru příštího dne, a to už byla královna v bezpečí.

Král Jan po několika letech zmoudřel, s Eliškou se usmířil a královna u poustevníka v Třebízi zlaté klíče vyzvedla.

Třebízská studánka (N 50°16'5.300" E 13°59'24.792", ★★★)

Pověst praví, že zde ve studánce pod skálou vyplavaly klíče, které vhodila Eliška Přemyslovna do studánky v Líském.

Dnes je voda svedena do kašny, která je součástí kapličky na návsi. Na místo poustevny pod skálou dohlíží socha významného rodáka Václava Beneše Třebízského

Libušin Pramen

(N 50°9.73132' E 14°2.13462', ★)

Hradiště Libušin patřilo k nejvýznamnějším přemyslovským hradištím; ve své době bylo větší než Pražský hrad. Podle Kosmovy kroniky právě zde kněžna Libuše pronesla věštbu o městu, jehož sláva hvězd se bude dotýkat. Na Vyšehrad byla věšticí kněžna přemístěna více než o 200 let později kronikářem Pulkavou. Archeologické nálezy dokazují osídlení již v 6. století,

hradiště vzniklo někdy v 10. století. Také zde patrně stála pohanská svatyně, takže pověst může mít skutečně pravdivý základ.

Dnes zde naleznete kostel sv. Jiří ze 13. století a dřevěnou zvonici z 15. stol.

Ke studánce vás dovede krásná naučná stezka.

Pramen Slaný (N 50°13.96947' E 14°5.52708', ★★ ★)

Václav Hájek z Libočan uvádí, že slaný pramen byl objeven již v roce 750. V 19. století u něj byly vybudovány lázně, ale od počátku živořily. Definitivně byly uzavřeny r. 1938. Lázeňskou budovu město darovalo Sboru dobrovolných hasičů, kteří místo ní postavili zbrojnici. Po legendárním prameni zůstal jen název města a blízké ulice Lázeňská.

Kolínsko

Minerální pramen Velký Osek (N 50°05'48.84" E 15°11'27.96", ★★ ★)

Pramen vznikl r. 1935, kdy obec začala vrtat na Husově náměstí studnu na pitnou vodu, ale místo toho narazila na vodu minerální. Vrt má hloubku 59 m a jedná se o slabě mineralizovanou kyselku poděbradského typu s mírným sirovodíkovým zápachem. Pro vlastní potřebu si vodu můžete načerpat zdarma.

Foto: Jiří Jadrný

Pavilon Fortuna Býchory (N 50°4'35.072" E 15°16'50.971", ★)

V lese, u silnice mezi Býchory a Němčicemi, stojí zanedbaný pavilon, který je němým svědkem slavné historie. Nechala jej r. 1914 postavit hraběnka Marianne Czáky-Szélllová, manželka houslisty Jana Kubelíka, nad pramenem minerální vody. Pavilonu vévodila socha Hygie držící číši, ze které voda prýštila. Tu zde už, stejně jako pramen, nenajdete. Pavilon byl r. 1992 silně poničen vandaly, ukradena měděná střecha, tepané výplně dveří i samotná socha.

Foto: Jiří Jadrný